

The translation of -hi in the list of sheep donors from Bastam in Iran National Museum Collection

Maryam Dara

Abstract

Urartians ruled over the regions around the three lakes Van, Urmia and Sevan for about three centuries from ca. 900 to 600 B.C. Urartian inscriptions have been discovered in Turkey, Armenia, Iran, Nakhchivan (Azerbaijan), and northern Iraq. Studies of the Urartian language demonstrate its relationship to the Hurrian language. Different suffixes were used in the Urartian language to determine the role of words, including -hi, the meaning of which is difficult to reconstruct. Some functions of -hi are connected to patronyms, affiliation adjectives, along with the names of cities and countries, and the genitive form. Melikišvili, Salvini, and Wilhelm first identified this suffix in the Urartian language. Of course, there are more suffixes in the Urartian language to show the affiliation and genitive form. A damaged and broken tablet discovered at Bastam, Iran, and currently in the National Museum of Iran, carries an inscription that contains the names of persons offering sheep. On this tablet, -hi is written following the word "one". It is a challenging form as -hi has not been discovered written in this method before. The remaining of the inscription with four damaged lines is written in the Urartian cuneiform. This article discusses the different roles of -hi and proposes a translation of "of" for this inscription. This suffix is usually attached to a name and this inscription is the first example of -hi being attached to a numeral.

Keywords: -hi, Urartian, Bastam Tablet, Iran National Museum.

<https://doi.org/10.6084/m9.figshare.14754174>

© 2020 Iran National Museum. All rights reserved

ترجمهٔ پسوند -hi در کتیبهٔ لوح فهرست اهداءکنندگان گوسفند از بسطام^۱ در موزه ملی ایران

مریم دارا*

چکیده

اورارتوها نزدیک به سه سده از حدود سدهٔ نهم تا ششم پیش از میلاد بر نواحی پیرامون دریاچه‌های وان ترکیه، ارومیه ایران و سوان ارمنستان حکومت کرده‌اند و کتیبه‌هایی از آن‌ها به خط میخی و هیروگلیف اورارتویی در ترکیه، ارمنستان، ایران، نخجوان و عراق به دست آمده است. زبان اورارتویی بر پایهٔ این اسناد قابل مطالعه است و در قیاس با زبان حوری مطالعه می‌شود. در زبان اورارتویی پسوندهای مختلف برای نشان دادن حالت اسم و نقش آن به کار می‌رفته است. پسوند -hi اورارتویی چالش‌برانگیز و دارای نقش‌های مختلف است. این پسوند مثلاً برای نشان دادن نسب پدری، صفت وابستگی، نام‌های جغرافیایی (شهر و کشور) یا قبیله و حالت اضافی استفاده می‌شد. پژوهشگران اندکی پیشتر به نقش‌هایی که این پسوند می‌تواند در زبان اورارتویی داشته باشد اشاره کرده‌اند. البته پسوندهای دیگری نیز در اورارتویی برای نشان دادن وابستگی و حالت اضافی به کار رفته‌اند. بر لوح گلی آسیب‌دیده کوچک به دست آمده از بسطام که اکنون در موزه ملی ایران نگهداری می‌شود نوشته‌ای چهار سطری به خط میخی اورارتویی باقی مانده که شامل فهرستی از نام افراد و تعدادی گوسفند است که در متن آن پسوند -hi پس از عدد ۱ دیده می‌شود و ترجمهٔ آن چالش‌برانگیز است. این پسوند تا کنون فقط در این لوح به این شکل استفاده شده است. نگارنده در این نوشته تلاش دارد ابتدا نقش‌های پسوند -hi در زبان اورارتویی را بر شمرد و عوامل مشابه دیگری که کارکرد مشابهی در زبان اورارتویی دارند را معرفی کرده و سپس دلایل خود مبنی بر ترجمهٔ آن به شکل کسرهٔ اضافه را بیان کند. در کتیبه‌های اورارتویی این پسوند با نقش‌های مختلف دیده شده و همچنین به واژگان متعددی که بیشتر اسم خاص بوده‌اند متصل می‌شده است. در این نوشته برای نخستین بار ملاحظه شده که این پسوند به عدد متصل شده است.

واژگان کلیدی: پسوند -hi، اورارتویی، لوح بسطام، موزه ملی ایران.

۱. نگارنده مراتب سپاس خود از موزه ملی ایران و به ویژه سرکار خانم دکتر پیران، امین محترم اموال موزه ملی ایران، برای همکاری ایشان در مطالعهٔ این لوح ابراز می‌داند.

* دکترای تخصصی، استادیار پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری maryam_dara@yahoo.com

مقدمه

به کار می‌رفتند. اگر چه این پسوند شمار و جنسیت را تعیین نمی‌کند، اما می‌تواند در تفسیر و ترجمه مشکلاتی ایجاد یا آن را ساده کند. ملیکیشویلی (۱۹۷۱) این پسوند را به طور خلاصه معرفی کرده که جامع و کاملاً قابل درک است. سپس سالوینی (۱۹۷۹) پسوند *-hi* را به طور کامل و با جزئیات و مثال‌های فراوان توضیح داد.

پسوند *-hi* بارها در کتیبه‌های اورارتویی برای نشان دادن نسب پدری نوشته شده است. در کتیبه‌های شاهی اورارتویی معمولاً شاه نسب خود و نام پدرش را آورده حتی اگر پدرش شاه نبوده است؛ به طور مثال $ni\ i\ šuini=hi$ یعنی مینوا (پسر) ایشپوئینی (دارا ۱۳۹۶: ۶۰)، $ni\ sarduri=hi$ یعنی ساردوری پسر آرگیشتی (همان: ۸۱، سطر ۵). حتی مواردی از پدر و پسر و نوه دیده شده است مانند کتیبه تبریز کاپیسی که در آن ایشپوئینی، مینوا و اینوشپونا نام برده شده‌اند (Salvini 2008: 177-178, A 4-1, § 2-5, 13-16, 18-21, 29-32, 35-37, 45-48). این پسوند را «پسوند وابستگی» خوانده است. به نظر ویلهلم (۲۰۰۴: ۱۲۵) نیز این پسوند صفت وابستگی‌ساز می‌توانست نام مکان (جغرافیایی) یا قبیله را بسازد؛ مانند $Abiliane=hi$ ebani (کشور ایلینانی) و $Diaue=hi$ (شاه دیائویی). سالوینی این عملکرد پسوند *-hi* را اضافی‌ساز یا اسم مکان‌ساز می‌نامد. سالوینی و وگنر (۲۰۱۴: ۳۱) بر این نظر هستند که این پسوند به طور مستقیم به ریشه متصل می‌شود و سالوینی (۱۹۷۹: ۹۷)، که دامنه وسیعی برای پسوند *-hi* قائل شده است، عملکرد اضافی آن را گاهی مشابه پسوند *i* یا *e(i)* دانسته است؛ مانند $KUR\ Paršua=i$ $KUR\ ebani$ (سرزمین پارشو). پسوند *i* یا *e(i)* در اورارتویی برای ساخت حالت برابری به کار می‌رود. نگارنده پیشنهاد می‌دهد که کسره اضافه ( ) برای ترجمه فارسی همه این حالت‌ها می‌تواند مناسب باشد. همچنین ni که در اورارتویی حتی چالش‌برانگیزتر از *-hi* است نقش اضافی‌ساز نیز دارد و مشابه *-hi* عمل می‌کند؛ مانند $IM-URU\ ni$ (شهر خدای آب‌وهوا). به نظر سالوینی (۱۹۷۹: ۱۰۱، ۱۰۶) *-hi* می‌تواند صفت مکانی مانند اسم شهر و کشور مانند $Erikua=hi$ $KUR=ni$ (کشور اریکو) و نام شاه یا سرور کشور یا شهر نیز بسازد مانند $URU\ Turkriš=hi$ ni $ewir=ni$ و $URU\ Halmeru=ni$ $m\ Tušurie=hi$ در این موارد نیز کسره اضافی برای ترجمه به کار می‌رود یعنی «سرور شهر تورکریش» و «هلمرو، شهر توشوری». در زبان اورارتویی گاهی برای نشان دادن مضاف و مضاف‌الیه هیچ نشانه‌ای به کار نرفته است. یعنی روی شیء‌ای فقط نام نوشته شده بدون اینکه نامی از شیئی برده شود. اما، در زمان ترجمه کتیبه شیء می‌توان

اورارتوها در نواحی پیرامون دریاچه‌های وان ترکیه، سوان ارمنستان و ارومیه ایران در حدود سه سده حکومت کردند. آن‌ها از سه روش نگارش برای نوشتن اسناد و کتیبه‌های خود بهره جستند که شامل میخی آشوری، میخی اورارتویی و هیروگلیف اورارتویی بود. کتیبه‌های آن‌ها شامل کتیبه‌های شاهی و اسناد روزمره بود. کتیبه‌های شاهی شامل شرح ساخت‌وساز و نبرد و پیروزی‌های شاهان و همچنین اهداء اشیاء به خدایان می‌شد و اسناد روزمره بیشتر تعداد، اوزان و تبادل اجناس را نشان می‌دهند. اسناد بر جای مانده از اورارتوها تنوع موضوع کمتری دارند. اما همین میزان نیز اطلاعات بسیاری از آن‌ها به دست می‌دهند. در این اسناد در طول حدود سه سده واژگان و دستور زبان تغییری نکرده اما الگوهای متنی در نگارش کتیبه‌های شاهان مختلف تفاوت‌هایی کرده است (دارا ۱۳۹۷: ۲۲۸-۲۲۷).

زبان اورارتویی با زبان حوری هم‌خانواده است و هر دو از زبانی موسوم به حورو-اورارتویی نشأت گرفته‌اند (Benedict 1960: 101). دستور این دو زبان و برخی واژگان مشابه هستند. در اورارتویی پسوندهای مختلفی برای ساخت واژگان، حالت و نقش آن‌ها به کار می‌رفت. آن پسوندها یا عوامل دستوری که چند نقش برای کلمه ایجاد می‌کردند مخصوصاً در ترجمه گاهی چالش‌برانگیز می‌شوند. از آن جمله می‌توان به پسوند *-hi* اشاره کرد. بیشتر ملیکیشویلی (۱۹۷۱)، سالوینی (۱۹۷۹) و ویلهلم (۲۰۰۴) درباره این پسوند توضیح داده‌اند.

در موزه ملی ایران لوحی نگهداری می‌شود که از کاوش یکی از اتاق‌های استخوان در بسطام، در استان آذربایجان غربی، به دست آمده و بخش از آن آسیب دیده است. اما، متن کوتاهی که از آن باقی مانده که بسیار حائز اهمیت است. این متن درباره فهرستی از افراد و تعداد گوسفندان است و پسوند *-hi* در آن دیده می‌شود که بیشتر در متن دیگری به این شکل دیده نشده است.

هدف از نگارش این مقاله آن است که نشان داده شود که با توجه به مشکلاتی که در درک مفهوم پسوند *-hi* وجود دارد، و دلایلی که نگارنده مطرح خواهد کرد، بهتر است این پسوند در ترجمه فارسی این لوح به شکل کسره اضافه آورده شود. این پژوهش به شکل میدانی و کتابخانه‌ای انجام شده است.

پسوند *-hi*

پسوند *-hi* چندین عملکرد در زبان اورارتویی دارد و در ترجمه آن باید دقت کرد. به گفته ویلهلم (۲۰۰۴: ۱۲۵) پسوندهای غیر تصریفی مانند *-hi* در صرف اسمی اورارتویی

لوح فهرست اهداءکنندگان گوسفند

در زمان روسا مراکز بزرگی مانند بسطام، کارمیربلور، آدیچپواز و آیانیس برای اهداف نظامی و اداری و نه برای اسکان مردم ساخته شد (66: 2013-2014 Grekyan). بسطام در شمال قره‌ضیاءالدین در میانهٔ راه خوی و ماکو و در حدود ۴۰ کیلومتری خوی، ۸۵ کیلومتری شرق ماکو و ۹ کیلومتری غرب قره‌ضیاءالدین در استان آذربایجان غربی قرار دارد. در بسطام از سده نهم پیش‌ازمیلاد قلعه‌ای وجود داشت (Kroll 2011: 153-159؛ پیوتروفسکی، ۱۳۸۳: ۳۵۹) که بعدها تبدیل به دژ بزرگی شد (Kleiss 1988: 30-31). دژ بسطام (Rusai URU TUR) (شهر کوچک روسا)، با کتیبهٔ بنیان‌گذار آن یعنی روسا دوم بزرگ‌ترین محوطهٔ اورارتویی ایران است و بزرگ‌ترین دژ اورارتوها پس از وان‌قلعه و تُپراک‌قلعه به شمار می‌رود (پیوتروفسکی ۱۳۸۳: ۳۵۹-۳۵۸). اوج شکوه بسطام در زمان پادشاهی روسا دوم بود که در حال نظام‌بخشیدن به پادشاهی خود بود و در این اثنا شهرهای دیگری مانند آیانیس، کف‌کالاسی، آدیچپواز و کارمیربلور را ساخت. در زمان پادشاهی روسا این قلعه سقوط کرد و آتش زده شد. اما بعدها بخش‌هایی از آن در دوره‌های مختلف مرمت و مورد استفاده قرار گرفت (Kroll 2013: 247). در این دژ بخش اقامت شاهی، اصطبل، تالار ستون‌دار، انبارها و معبد برجی برای خدای خلدی نیز ساخته شده بود. همچنین در دشت پایین دژ خانه‌ها و بناهای عمومی قرار داشتند (Ibid: 248). در ۱۹۶۷ هیئت آلمانی این محوطه را شناسایی و از ۱۹۶۸ تا ۱۹۷۹ (به جز سال‌های ۱۹۷۱ و ۱۹۷۶) آن را کاوش کردند (Kleiss 1989).

لوحی شکسته با متن ناقص از بسطام به دست آمده که احتمالاً از دوران روسا دوم باقی مانده است. این لوح در موزهٔ ملی با شمارهٔ ۱۱۷۷۱ نگهداری می‌شود. ابعاد این لوح ۴.۵ سانتی‌متر طول، ۳.۵ سانتی‌متر در سمت چپ، ۱.۵ سانتی‌متر در سمت راست و ۲ سانتی‌متر ضخامت است و بلندی نشانه‌های میخی کتیبهٔ اورارتویی آن بین ۰.۳ تا ۰.۵ سانتی‌متر است (دارا ۱۳۹۶: ۱۵۵). چهار سطر کتیبه بر روی این لوح باقی مانده و بررسی متن حاکی از آن است که نوشته‌های باقی‌مانده مربوط به ابتدای متن است (تصویر ۱). این کتیبه را پیشتر سالوینی (4: 131 CT ba-4; 2012: 129; 1988)، هاروتیونیان (2001: 510b)، پین (2006: 329, 14.2.17) و نگارنده (دارا ۱۳۹۶: ۱۵۵) پیشتر منتشر کرده‌اند.

لوح نام‌برده در اتاق استخوان ۱ در بسطام به دست آمده است (تصویر ۲). اتاق‌های استخوان اورارتویی همچنین در تُپراک‌قلعه و کارمیربلور کاوش شده‌اند و پژوهشگران دربارهٔ کارکرد و ماهیت این اتاق‌ها نظرات و تفاسیر متفاوتی دارند.

با افزودن نام شیء با احتیاط و داخل کمان تعلق آن را نشان داد و حالت اضافی ایجاد کرد. مثلاً بر روی عصای کوچک سلطنتی طلایی نوشته شده است MUNUS^qaquli MUNUS (Salvini 2012: 68, B 12 A-I) که به معنی «ملکه ققولی» است. در زمان ترجمه می‌توان «(شیء/متعلق به/دارایی) ملکه ققولی» را نوشت تا تعلق آن به دربار ققولی یا خود او را نشان داد.

گاهی نیز همین حالت اضافی ممکن است در ترجمهٔ نام مکان مشکلاتی پدید آورد. مثلاً $Minua=hi=ni=e$ URU به نظر سالوینی (2001: 282, CB AY-4) به «شهر مینواخینیلی» قابل ترجمه است که نگارنده بر این نظر است که *hi-ni-li* یا *hi-ni* پسوند هستند و نباید ترجمه شوند و «شهر مینوا» را ترجیح می‌دهد. در واقع در اینجا نوعی صفت ملکی نوشته شده و منظور نام شهری که مینوا بر آن حکم می‌راند و مانند نمونه‌های پیشتر ذکر شده نیست. ملیکیشویلی (30: 1971) *hi-ni-li* را پسوندی می‌شمارد که با آن شهرهایی را می‌نوشتند که بر پایهٔ نام شاه ساخته می‌شد.

بنابراین با توجه به مطالب و مثال‌های نوشته شده پسوند *-hi* می‌تواند اغلب به شکل کسرهٔ اضافه ترجمه شود.

زمانی که پسوند *-hi* پس از *a* و *u*، *ú*، *i*، *e* نوشته شود صفت یا اسم می‌سازد (Wilhelm 2004: 125)؛ مانند *egur=u=hi* (پاک، تمیز) (دارا ۱۳۹۶: ۴۳، سطر ۱۵)، *ter=i=hi* (کاشت) و *babana=hi* (کوهستانی)؟ (Wilhelm 2004: 125). به نظر ملیکیشویلی (۱۹۷۱: ۳۰) پسوند *-hi* پس از *-iš-* اسم می‌سازد، مانند *urišhi* (دارایی) (دارا ۱۳۹۶: ۷۱). البته *ú-ri-iš-hi* را ویلهلم «سلاح» یا «بخشی از ابزار یا سازوبرگ» ترجمه کرده است. *ú-ri-iš-hi* در واقع *uri=šhe* است و از دو بخش تشکیل شده است. ریشه‌ای با افزودن پسوند اورارتویی *šhe* که معادل *š* حوری است (Wilhelm 2002: 125). سالوینی (2012: 28, B5-1, Salvini)، بلی (Belli 1991: 46)، زیمانسکی (1995: 109) و نگارنده (۱۳۹۶: ۱۳) بر این نظر هستند که این واژه به معنی «دارایی» است.

با این که دستور و واژگان اورارتویی با توجه به زبان حوری مطالعه می‌شود ویلهلم (2004: 125) معادلی برای پسوند *-hi* در حوری نیافته است. اما، به نظر او احتمالاً *-šhi* پسوند مرکبی معادل *-še* حوری باشد. سالوینی و وگنر (۲۰۱۴: ۲۰) *-hi* را پس از *o* یا *u* با حوری قیاس کرده‌اند.

البته باید افزود که *hi* همواره پسوند نیست و می‌تواند یک هجا در میان کلمه و بخشی از واژه باشد و نقش دستوری نداشته باشد؛ مانند *GU⁴pa-hi-ni* (گاو نر) (دارا ۱۳۹۶: ۱۰۰، سطر ۴۰).

همان‌گونه که ذکر شد در تپراک‌قلعه نیز اتاق استخوان کاوش شده است. بقایای حیوانات سوخته‌شده و استخوان انسانی فراوان در آنجا به دست آمده که جمجمه نداشتند و در آنجا نیز گوی‌هایی به دست آمده است. در کارمیرپلور نیز مجموعه بزرگی از استخوان‌های حیوانی بدون جمجمه در اتاقی کوچک به دست آمده است (Zimansky 1979: 53). به نقل از زیمانسکی (Ibid) به همین دلیل لهما-هپت و بلک بیان کرده‌اند که این‌ها بقایای مراسم قربانی هستند. هنوز این پرسش باقی است که آیا در این اتاق‌ها در بسطام گوشت حیوانات یا استخوان آن‌ها نگداری می‌شده است یا نه. به نظر کرول (1984: 165 - 168) این اتاق‌ها برای نگهداری گوشت مورد نیاز قلعه بودند. برخی از استخوان‌ها سوخته و بسیاری نسوخته‌اند که احتمالاً از این رو بوده که گوشت دور استخوان حرارت دیده و از بین رفته و استخوان سالم باقی مانده است (Zimansky 1979: 55). اما، زیمانسکی (1979: 55؛ 107: 1988) مخالف این نظر است چون اندازه اتاق‌ها کوچک است و فضای آن برای نگهداری گوشت مورد نیاز قلعه کافی نبوده است. همچنین گوشت آن تعداد حیوان برای نگهداری و مصرف خوراکی بسیار زیاد بوده است. وضعیت له شدگی استخوان‌ها نیز این احتمال را کاهش می‌دهد که گوشت به دور استخوان‌ها بوده است. به نظر زیمانسکی مسئله دیگر این است که گوی‌ها متعلق به دوران روسا هستند و این اتاق‌ها پس از او از میان رفته‌اند و نمی‌توان نگهداری از این همه گوشت پس از روسا را پذیرفت. البته زیمانسکی (1988: 123) و نگارنده هم نظر هستند که مهر روسا که بر روی گوی‌ها خورده پس از او نیز استفاده شده است. تعدد مهر روسا نشان

تصویر ۱. روی لوح فهرست گوسفندان بسطام (دارا ۱۳۹۶: ۱۵۳)

استخوان‌هایی که در این اتاق‌ها نگهداری می‌شد متعلق به انواع گوناگونی از حیوانات اهلی و وحشی از گاو و گوسفند گرفته تا غزال، بز کوهی و آهو بود و حتی استخوان سگ نیز که احتمالاً نگهداری شده به دست آمده است (Zimansky 1979: 54-55). احتمالاً این گونه اتاق‌های استخوان نوآوری اورارتویی بوده‌اند که در زمان روسا دوم بنیان گذاشته شدند. تعدادی گوی گلی نیز در اتاق‌های استخوان بسطام نیز به دست آمده‌اند که به نظر زیمانسکی (1979: 55) شاید از طبقه بالا ریزش کرده‌اند. یافتن این گوی‌ها نشانگر وجود نظام اداری قوی در بسطام است. به نظر زیمانسکی (Ibid) احتمالاً گوی‌ها به استخوان‌ها یا اعضای بدن حیواناتی که در اینجا نگهداری می‌شد یا به سبدهای حاوی آن‌ها یا بسته‌بندی‌ها و یا حتی مدارک و اسنادی که در طول زمان نابود شده‌اند متصل بودند.

تصویر ۲. اتاق استخوان بسطام (Zimansky 1979: 54)

از این مکان برده شده بودند چون پایان سطرها که پسوند واژگان و نقش آن‌ها را بیشتر نمایان می‌کند از میان رفته است و حالت «به‌سویی» یا «برایی» اورارتویی واژگان دیده نمی‌شوند. به نظر او این گوسفندان احتمالاً به عنوان مالیات به اتاق‌ها ارائه شده‌اند. بعدها سالوینی (2012: 131, Ba-CT 4) ترجمهٔ *-hi* در این لوح را به شکل «به» آورد. یعنی این گوسفندان به این افراد داده شده بود.

نگارنده پیشنهاد می‌دهد که با توجه به محل به دست آمدن لوح می‌توان بیشتر این احتمال را داد که این افراد یا مقامات گوسفندان را برای گوشت یا استخوانشان به این اتاق‌ها و این مکان تقدیم می‌کردند. این که استخوان یا گوشت آن‌ها در اینجا نگهداری می‌شد مسئلهٔ مورد پرسش در این لوح نیست. اما، آورده شدن حیوانات به این محل جهت نگهداری بقایای آن‌ها به نظر منطقی‌تر از دادن آن‌ها به افراد است و این فهرست بلندتر و کامل‌تر از آنچه است که اکنون به ما رسیده و شاید تعداد زیادی از افراد حتی با تعداد بیشتری گوسفند یا حیوانات دیگر در آن ذکر شده و شاید حتی مصرف آن‌ها نیز نوشته شده بود که متأسفانه از میان رفته است. بنا بر این به نظر نگارنده شاید ترجمهٔ کسرهٔ اضافه برای پسوند *-hi* جایزتر باشد.

نتیجه‌گیری

بر اساس آنچه آورده شد روش‌های گوناگونی برای نشان دادن حالت اضافی و وابستگی در دستور زبان اورارتویی وجود دارد. افزودن پسوند *-hi* یکی از آن روش‌ها بود. به نظر نگارنده این پسوند در بیشتر موارد می‌تواند به شکل کسرهٔ اضافه در زبان فارسی ترجمه شود. این پسوند بیشتر برای نشان دادن نسب (به ویژه در کتیبه‌های شاهی) استفاده می‌رشد و بیشتر برای انسان (نام شاه) یا مکان (نام شهر یا کشور یا نام سرور آن مکان) ذکر می‌شد. کتیبهٔ لوح اهداءکنندگان گوسفند یک نمونهٔ نادر از حالت ملکی و اضافی نشان دادن حیوان برای افراد است. این پسوند که فقط در این کتیبه به اعداد متصل شده به نظر نگارنده با توجه به محل یافتن این کتیبه بهتر است به شکل کسرهٔ اضافه برای نشان دادن ارتباط میان دارندگان یا آورندگان گوسفندان به اتاق استخوان در بسطام ترجمه شود. به نظر نگارنده احتمالاً افرادی گوسفندانی را که داشتند یا تهیه می‌کردند به هدفی که بر ما معلوم نیست برای استفاده گوشت یا استخوانشان به این محل تقدیم می‌کردند.

می‌دهد که مهر در دست تعدادی از کارگزاران شاه بوده و پس از شاه مدتی طول می‌کشیده تا مهر او با مهر شاه جدید جایگزین گردد، اگر چه این مدت فقط چند سال بوده است. پس شاید بتوان گفت این اتاق‌ها مدت‌ها پس از روسا دوم نیز مورد استفاده بوده‌اند. به نظر زیمانسکی (1979: 55) این احتمال نیز وجود دارد که این‌ها بقایای غذای شاه بوده باشند که نباید دور ریخته می‌شد.

از اتاق‌های استخوان بسطام فقط یک لوح به دست آمده که در آن اسم افراد و تعداد گوسفندان ذکر شده است. کاربری اتاق با مطالب کتیبهٔ لوح هم‌خوانی دارد. زیمانسکی (1979: 55؛ 114: 1988) بر این نظر است که این لوح مانند گوی‌های به دست آمده از اتاق‌های استخوان اسنادی هستند که با بقایای حیوانات اتاق‌ها در ارتباط هستند.

ابتدای کتیبهٔ لوح که چهار سطر اول آن باقی مانده است به دست ما رسیده و ادامهٔ این چهار سطر و همهٔ سطرهای بعدی از میان رفته‌اند. متن کتیبه و ترجمهٔ پیشنهادی نگارنده به شرح زیر است (دارا ۱۳۹۶: ۱۵۵)

1. UDU 1-hi ^ma-ru [-...
۱. یک گوسفند (آقای) آرو...
2. UDU 1-hi ^mmi-nu [-...
۲. یک گوسفند (آقای) مینو...
3. UDU 1-hi ^mru [-...
۳. یک گوسفند (آقای) اول...
4. UDU ^r1-hi ^m [-...
۴. یک گ.سفنند (آقای) ...

پسوند *-hi* در کتیبهٔ لوح اهداءکنندگان گوسفند

سالوینی (1988: 129, TAF.16.1) نخستین بار لوح مذکور را معرفی و منتشر کرد. اما، ترجمه‌ای برای آن ارائه نداد. همان گونه که پیشتر آورده شد سالوینی (۱۹۷۹) پسوند *-hi* را با جزئیات و مثال‌های فراوان منتشر کرد. اما، این انتشار پیش از دیده و مطالعه شدن لوح گلی بسطام توسط او بود. به نظر او (1988: 129, TAF.16.1) پسوند *-hi* در این کتیبه می‌توانسته مانند صفت وابستگی در حوری باشد. او نوشت که اطلاعات ما از اعداد و اعداد ترتیبی اورارتویی اندک است اما، از سرتلی (M. de Tseretheli) نقل کرده است که اعداد ترتیبی اورارتویی با پسوند *-hi* ساخته می‌شدند که به نظر سالوینی احتمالاً نادر بوده است. سالوینی مطمئن نبود که آیا این گوسفندان از سوی این افراد تقدیم شده یا

2013 "Notes on the post-Urartian horizon at Bastam". In *Tarhan Armağani- M. Tāner Tarhan'a sunulan makaleler (Essays in honour of M. Tāner Tarhan)*. O. Tekin and M. H. Sayar and E. Konyar (eds.). Istanbul. Yayinlari: 247-250.

Melikišvili, G. A.

1971 *Die urartäische Sprache*. Rome. Biblical Institute.

Payne. M.

2006 *Urartu çiviyazılı belgeler kataloğu*. Istanbul. Arkeoloji ve sanat.

Salvini. M.

1979 "Problemi di morfologia nominale in Urarteo". *AION* 1: 97-115.

1988 "Die urartäischen Schriftdenkmäler aus Bastam (1977-1978)". In *Bastam Ausgrabungen in den urartäischen Anlagen 1977-1978*. vol. 2. W. Kleiss (ed.): 125-144. Berlin. Gebr. Mann.

2001 "The inscriptions of Ayanis (Rusaḫinili eidurukai) cuneiform and hieroglyphic. In *Ayanis I*. A. Çilingiroğlu and M. Salvini (eds.): 251-319. Rome. CNR.

2008 *Corpus dei Testi Urartei*. vol. 1. Roma. CNR.

2012 *Corpus dei Testi Urartei*. vol. 4. Roma. CNR.

Salvini. M.; Ilse W.

2014 *Einführung in die urartäische Sprache*. Weisbaden. Harrassowitz.

Wilhelm. G.

2004 "Urartian". In *The Cambridge encyclopedia of the World's ancient languages*. R. D. Woodard (ed.): 119-137. Cambridge-New York. Cambridge University.

www.iranicaonline.org/articles/bastam-2

Zimansky. P.

1979 "Bones and bullae: An enigma from Bastam. Iran". *Archaeology News November/December*. 53-55.

1988 "MB2/OB5 Excavations and the problem of Urartian bone rooms". In *Bastam, Ausgrabungen in den urartäischen Anlagen 1977-1978*, vol. 2. W. Kleiss (ed.): 107-124. Berlin. Gebr. Mann.

منابع

پیوتروفسکی، بوریس

۱۳۸۳ تمدن اورارتو (بخش اول: پادشاهی وان اورارتو)، افزوده و ترجمه حمید خطیب شهیدی، تهران، سازمان میراث فرهنگی کشور، پژوهشکده باستان‌شناسی.

دارا، مریم

۱۳۹۴ "دیسک مفرغی کتیبه‌دار افسار اسب اورارتویی در موزه باستان‌شناسی آذربایجان شرقی"، *زبان‌شناخت* ۱، صص ۶۱-۷۸.

۱۳۹۶ *کتیبه‌های میخی اورارتویی از ایران*، تهران، پژوهشگاه میراث فرهنگی.

۱۳۹۷ "تنوع نگارش نفرین‌ها در طول زمان در سنگ‌نبشته‌های اورارتویی"، *مجموعه مقالات زندگی‌نامه و خدمات علمی و فرهنگی محمدجواد مشکور*.

References

Benedict. W. C.

1960 "Urartians and Hurrians". *Journal of the American Oriental Society* 80: 100-104.

Grekyan. Y.

2013-2014 "When the gods leave people (The climatological hypothesis of the collapse of the Urartian State)". *Aramazd VIII*. Issue 1-2: 57-94.

Harutjunjan. N. V.

2001 *Korpus Urartskich Klinoobraznykh Nadpisej*. Yerevan. Nacional'naja Akademija Nauk Respubliki Armenii, Institut Vostokovedenija (Izdatel'stvo "GITUTJUN").

Kleiss. W.

1988 "Bastam II: Ausgrabungen in den urartäischen Anlagen 1977-1978". In *Téheraner Forschungen* 5. Berlin.

1989 "Bestām (2)". In *Encyclopaedia Iranica*. Vol. IV. Ehsan Yarshater (ed.). Fasc. 2, online available at <https://iranicaonline.org/articles/bestam-2>: 175-177

Kroll. S.

1984 "Urartus Untergang in anderer Sicht". *Istanbuler Mitteilungen* 34: 151-170. m

2011 "Urartian cities in Iran". In *Urartu (Transformation in the east)*. K. Köroğlu and E. Konyar (eds.). Istanbul. Yapi Kredi Yayinlan: 150-169.

مجله موزه ملی ایران

توالی انتشار: دو فصلنامه

نوع داوری: دو سو ناشناس

زبان نشریه: فارسی و انگلیسی

نوع انتشار: چاپی و الکترونیکی

نوع دسترسی به مقالات: رایگان

هزینه بررسی و انتشار: ندارد

صاحب امتیاز: موزه ملی ایران

مدیر مسئول: جبرئیل نوکنده

سردبیر: یعقوب محمدی فر

معاون سردبیر: فریدون بیگلری

مدیر داخلی: ام البنین غفوری

ویراستار فارسی: یوسف حسن زاده و ام البنین غفوری

ویراستار انگلیسی: Steve Renette

اعضای تحریریه

محمدحسن طالبیان

علیرضا هژبری نوبری

یعقوب محمدی فر

محمد مرتضایی

علیرضا خسروزاده

محمد اسماعیل اسمعیلی جلودار

داریوش اکبرزاده

سیروس نصرالله زاده

امید عودباشی

بهروز عمرانی

علیرضا انیسی

مشاوران علمی

مهدی رهبر

سید محمد بهشتی

سیداحمد محیط طباطبایی

محمد رضا کارگر

کامیار عبدی

محسن جاوری

زهرة روح فر

هایده لاله

سونیا شیدرنگ

شاهرخ رزمجو

محمدحسین عزیزی خرائقی

یوسف حسن زاده

علی اکبر وحدتی

جواد حسین زاده ساداتی

حسین داودی

آرش میلانی نیا

اعضای تحریریه بین المللی

عباس علیزاده

مرجان مشکور

علی موسوی

نیما نظافتی

وستا سرخوش

فرانک بحرالعلومی

کریم علیزاده

محسن زیدی

طراح لوگو: نینا رضایی

تصویر روی جلد: گل نیسته آغار ایلامی (TY.11)، تپه یحیی
تصویر پشت جلد: تیزه موستری ساخته شده از تراشه لوالوا، لایه مابین
پارینه سنگی میانی و پارینه سنگی جدید
کلیه حقوق این اثر برای موزه ملی ایران محفوظ است.

آدرس: تهران، خیابان امام خمینی، خیابان سی تیر، خیابان هنری

رولن، پلاک ۱، موزه ملی ایران.

کدپستی: ۱۱۳۶۹۱۷۱۱۱ تلفن: ۴ - ۶۶۷۰۲۰۶۲ - ۰۲۱

www.irannationalmuseum.ir

وبگاه موزه:

/http://jinm.irannationalmuseum.ir

وبگاه نشریه:

irannationalmuseumjournal@gmail.com پست الکترونیک نشریه:

راهنمای نویسندگان

نویسندگان گرامی لطفاً مقالات خود را در دو فایل مستقل بارگذاری کنید. یک فایل شامل کل مقاله بدون مشخصات نویسندگان که به داوران ارسال خواهد شد و یک فایل Word شامل مشخصات نویسندگان و اطلاعات تماس و معرفی آنان که نزد نشریه محفوظ خواهد ماند.

- ترتیب و چیدمان مطالب در مقاله:

- عنوان مقاله، نام نویسنده یا نویسندگان، چکیده‌ی فارسی و انگلیسی (بین ۲۵۰ تا ۳۰۰ کلمه)، کلید واژگان (بین ۵ تا ۸ واژه مرتبط با متن)، متن اصلی (درآمد، مواد و روش، یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری، سپاسگزاری)، پی‌نوشت‌ها، کتاب‌شناسی، زیرنویس تصاویر.

- ذکر نام نویسنده یا نویسندگان (نویسنده مسئول مشخص شود)، عنوان، شماره تلفن، آدرس پستی و آدرس پست الکترونیک (E-mail) در صفحه نخست مقاله الزامی است.

- چکیده مقاله بایستی حاوی یافته‌های مهم و نتیجه پژوهش باشد و مؤلفین بایستی از کلی‌گویی و پرداختن به موارد حاشیه‌ای پرهیز کنند.

- کلیه جداول و نمودارها (در قالب ورد یا اکسل) جداگانه ارسال شود.

- تصاویر با پسوند JPG و وضوح ۳۰۰ dpi باشند و به صورت فایل‌های جداگانه ارسال شوند. حداکثر طول افقی تصاویر ۲۰ سانتی‌متر (برابر عرض دو ستون) باشد. در شماره‌گذاری فایل تصاویر از اعداد لاتین استفاده کنید. از ارسال تصاویر در فایل ورد پرهیز کنید.

- برای ارجاع به عکس، طرح و نقشه از واژه تصویر استفاده کنید. برای ارجاع به جداول و نمودارها نیز به ترتیب از واژه جدول و نمودار استفاده کنید.

- اسامی در تصاویر فارسی بوده و از ارسال نقشه یا تصویر با اسامی لاتین خودداری کنید.

- معادل لاتین اسامی و اصطلاحات به صورت پاورقی در همان صفحه آورده شود.

سیک ارجاع‌دهی بین‌المللی AAA: American Anthropological Association ارجاع کوتاه شامل نام خانوادگی نویسنده، سال نشر در صورت لزوم و شماره صفحه درون متن و رفرنس کامل در پایان مقاله

* لطفاً از آوردن منابع به صورت پانویس یا هر شکل دیگری خودداری فرمایید.

- ارجاع و منابع

- ارجاع به منابع فارسی و غیرفارسی در متن مقاله به شیوه زیر باشد:

(مجید زاده ۱۳۸۶) یا (Renfrew 1982)

* لطفاً در صورتی که منبع مورد اشاره لاتین است مثلاً (Mofidi 2012B: 133)، درون متن هم، در ارجاع کوتاه به صورت لاتین ارجاع داده شود و از فارسی کردن ارجاع درون متن مثلاً (مفیدی ۲۰۱۲:ب: ۱۳۳) خودداری کنید. تنها مقالاتی که در اصل فارسی هستند یا به ترجمه فارسی آنها ارجاع می‌دهید را در فرمت ارجاع کوتاه فارسی بنویسید.

- در صورت لزوم شماره صفحه یا طرح و عکس را پس از نام نویسنده و سال انتشار ذکر کنید. در مواردی که از عکس، شکل و یا طرح منتشرشده‌ای استفاده می‌کنید در انتهای زیرنویس و در داخل پرانتز نام منبع، سال انتشار و شماره صفحه را ذکر کنید.

در کتاب‌شناسی یا کتاب‌نامه، منابع را به ترتیب حروف الفبا (نام نویسنده نخست) ذکر کنید. ترتیب آن به صورت نام فامیلی، نام، سال انتشار، نام مقاله، نام مجله، شماره صفحات و در کتاب، پس از عنوان کتاب، محل نشر و سپس نام ناشر.

- مقاله در مجله

امیرلو، عنایت‌اله

۱۳۶۵ "نگاهی به فرهنگ‌های کهن سنگی ایران"، *باستان‌شناسی و تاریخ*، شماره ۱، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، صص ۳۰-۱۳.

- مقاله در مجموعه مقالات

آذرنوش، مسعود

۱۳۵۴ "کاوش‌های گورستان محوطه سنگ شیر"، *گزارش‌های سومین مجمع سالانه کاوش‌ها و پژوهش‌های باستان‌شناسی در ایران، آبان ماه ۱۳۵۳*، به کوشش فیروز باقرزاده، تهران، مرکز باستان‌شناسی ایران، صص. ۷۲-۵۱.

- کتاب

مجیدزاده، یوسف

۱۳۸۶ *تاریخ و تمدن ایلام*، تهران، مرکز نشر دانشگاهی.

- ترجمه کتاب

کلاپس، ولفرام و پتر کالمایر

۱۳۸۵ *بیستون: کاوش‌ها و تحقیقات سال‌های ۱۹۶۷-۱۹۶۳*، ترجمه فرامرز نجد سمیعی، تهران، اداره کل امور فرهنگی، سازمان میراث فرهنگی، صنایع‌دستی و گردشگری

Abdi, K.

2003 "The Early Development of Pastoralism in the Central Zagros Mountains", *Journal of World Prehistory*, Vol. 17, No. 4: 395-448.

Wright, H. T.m

1994 "Prestate Political Formations", In *Chiefdoms and Early States in the Near East: Organizational Dynamics of Complexity*, G. Stein and M. S. Rothman (eds.), 67-84, Madison: Prehistory Press.

Azarnoush, M.

1994 *The Sasanian Manor House at Hajiabad, Iran*, Firenze, Le Lettere, Monografie di Mesopotamia.

فهرست مطالب

- نگاهی نو بر فناوری و گونه‌شناسی دست‌تراش‌های پارینه‌سنگی غار خر در بیستون، مجموعه موزه ملی ایران و دانشگاه
مونترال ۵
سونیا شیدرنگ
- مطالعه بقایای استخوانی جانوری مکشوفه از کاوش‌های تپه قصردشت- فارس ۲۷
ساناز بیضائی‌دوست، مرجان مشکور، آزاده محاسب و محمدتقی عطائی
- تدفین شماره ۱۲ در چلو: گور بانویی نجیب‌زاده از تمدن خراسان بزرگ ۴۵
علی‌اکبر وحدتی، رافائله بیشونه، روبرتو دن، ماری-کلود ترموی
- بازسازی چرخه استحصال، تولید، توزیع و مصرف اشیاء فلزی در هفت تپه برای درک زندگی روزمره ساکنان شهر ۶۵
بابک رفیعی علوی
- خراج یا مالیات؛ شواهدی جدید از ساختار اقتصاد سیاسی ایران در دوره آغاز ایلامی بر اساس بازخوانی گل‌نیشته آغاز ایلامی
TY.11 تپه یحیی موجود در موزه ملی ایران ۸۳
سحر یزدانی و روح‌الله یوسفی زشک
- گونه‌شناسی و مقایسه تطبیقی سفال‌های گورستان قیطره: بازنگری مجموعه موجود در موزه ملی ایران ۹۳
شراره فرخ‌نیا
- ترجمه پسوندها hi در کتیبه لوح فهرست اهداء کنندگان گوسفند از بسطام در موزه ملی ایران ۱۲۹
مریم دارا
- یک تعویذ مصری در موزه ملی ایران ۱۳۵
کامیار عبدی
- مجسمه‌های پارسی (؟) در پرستشگاه‌های آپولو در قبرس ۱۴۳
فرزاد عابدی
- الگوی استقراری دشت نیشابور در دوره ساسانی ۱۶۱
میثم لباف خانیکی
- سکه بیزانسی یافت‌شده از کهنه‌تپه‌سی در شمال غرب ایران ۱۸۷
علی زلّقی و سپیده مازیار
- مطالعات آزمایشگاهی بر روی ظروف موسوم به «فقاغ» در موزه ملی ایران ۱۹۳
فرانک بحرالعلومی، لیلا خاموشی و ایرج بهشتی
- بازنگری محل انتساب هفت قطعه کاشی زرین‌فام در موزه ملی ایران؛ اطلاعات باستان‌شناختی تازه‌ای از دشت لار تهران ۲۱۱
محمدسپهر سیری و سعید امیرحاجلو

Contents

A Typo-technological Analysis of Lithic Assemblages from Ghar-e Khar Cave, Bisotun, Collections of Iran National Museum and Montreal University.....	5
<i>Sonia Shidrang</i>	
Study of Faunal Remains from Excavations of Tappeh Qasrdasht - Fars.....	27
<i>Sanaz Beizae Doost, Marjan Mashkour, Azadeh Mohaseb, Mohammad Taqi Atayi</i>	
Grave 12 at Chalow: The Burial of a Lady of the “Greater Khorasan Civilization”.....	45
<i>Ali A. Vahdati, Raffaele Biscione, Roberto Dan, Marie-Claude Trémouille</i>	
Acquisition, Production, Consumption, and Discard: Reconstruction of Operational Chain of Haft Tappeh Metal Artifacts for Understanding the Everyday Life of the City.....	65
<i>Babak Rafii-Alavi</i>	
Tribute or Taxation; New Evidence of the Structure of Iran’s Political Economy in the Proto-Elamite Period Based on a Proto-Elamite Tablet from Tepe Yahya: TY.11, Kept in Iran National Museum.....	83
<i>Sahar Yazdani and Rouhollah. Yousefi Zoshk</i>	
Typology and Comparative Studies on Qeytariyeh Ceramic’s collection, Iran National Museum.....	93
<i>Sharareh Farokhnia</i>	
The translation of -hi in the list of sheep donors from Bastam in Iran National Museum Collection.....	129
<i>Maryam Dara</i>	
An Egyptian Talisman in Iran National Museum.....	135
<i>Kamyar Abdi</i>	
The Persian (?) Sculptures in the Sanctuaries of Apollo in Cyprus.....	143
<i>Farzad Abedi</i>	
The Settlement Pattern of the Nishapur Plain in the Sasanian Period.....	161
<i>Meysam Labbaf-Khaniki</i>	
Byzantine Coin from Kohne Tepesi, Northeastern Iran.....	187
<i>Ali Zallaghi & Sepideh Maziar</i>	
Analysis of Sphero-conical Vessels, Fuqqa, from Iran National Museum.....	193
<i>Faranak Bahroulomi, Leila Khamoshi and Iraj Beheshti</i>	
Review of Seven Pieces of Luster Tiles in the National Museum of Iran; New Archaeological Finds from Lar Plain in Tehran.....	211
<i>Mohammad Sepehr Siri & Saced Amirhajloo</i>	

Journal of Iran National Museum

Journal of Iran National Museum publishes research and reports: on all issues associated with museums and archaeology. It publishes two peer-reviewed issues per year in English and Persian.

The journal brings together curators, museum administrators, and archaeologists to present their research results about the museums and archaeology. Submissions must comply with the requirements set out in the instructions to contributors. The journal is open access and free to all individuals and institutions.

Peer Review Process: All manuscripts submitted to JINM go through a two-step double-blind peer review process (internal review and external review).

The external review is done by 2 to 4 experts in the related field. Following the external review, the authors are sent copies of the comments and are notified of the decision (accept as is, accept pending changes, revise and resubmit, or reject).

Publisher: Iran National Museum

Director in Charge: Jebrael Nokandeh

Editor in Chief: Yaghoob Mohammadifar

Associate Editor in Chief: Fereidoun Biglari

Manager: Omolbanin Ghafoori

Persian Riterary editor: Yousef Hassanzadeh & Omolbanin Ghafoori

English Text Editor: Steve Renette

Editorial Board

Mohammad Hasan Talebian Alireza Hezhabri Nobari

Yaghoob Mohammadifar Mohammad Mortezaei

Alireza Khosrowzadeh

Mohammad Esmael Esmaeili Jelodar

Dariush Akbarzadeh Cyrus Nasrollahzadeh

Omid Oudbashi Behrooz Omrani

Alireza Anisi

Scientific Adviser

Mehdi Rahbar Seyed Mohammad Beheshti

Ahmad Mohit Tabatabayi Mohammadreza Kargar

Kamyar Abdi Mohsen Javeri

Zohreh Rouhfar Haedeh Laleh

Sonia Shidrang Shahrokh Razmjou

Mohammad Hosein Azizi Kharanaghi

Yousef Hassanzadeh Ali A. Vahdati

Javad Hoseinzadeh Sadati Hossein Davoudi

Arash Milani Nia

International Editorial Board

Abbas Alizadeh Marjan Mashkour

Ali Mousavi Nima Nezafati

Vesta Sarkhosh Faranak Bahrololoumi

Karim Alizadeh Mohsen Zeidi

Cover Design: Design: Mousterian point on Levallois flake, intermediate Mousterian/Baradostian, Ghar-e Khar

Back Cover: Proto-Elamite tablet (TY.11), Tepe Yahya

مجله
موزه ملی ایران

Journal of

Iran National Museum

Vol. 1, No.1, Autumn 2020 and Winter 2021

Guide for Authors

Instructions to Contributors

All manuscript submissions to the Journal of Iran National Museum should be in a Word ".doc" file or in a Word-compatible file. The manuscripts should use Times New Roman 12 point font, and be double-spaced. Articles should not exceed 7,000 words excluding the title page, abstract, and bibliographic references.

The following information is required:

Cover letter including names, addresses, phone numbers and email addresses of the authors. Please also indicate the corresponding author.

200-word abstract

Keywords separated by semi-colons

The body of the paper, title page, references, tables, figure captions, and author notes should be combined in a single file, in both MS Word and PDF format.

Figures can be provided separately in JPG or TIF format and in high-resolution (at least 300 dpi) suitable for publication. Figures should be numbered and cited in the text.

Page numbers should be placed in the lower right corner of all pages. Manuscripts submitted to the Journal of Iran National Museum should not be currently under review by any other Journal or been made available in print or on the Internet.

Reference Style: AAA: American Anthropological Association (Short reference include name + date + page number inside text and full reference at the end of article)

* please do not use other style like footnote and etc.

Citation guidelines

Abdi, K.

2003 "The Early Development of Pastoralism in the Central Zagros Mountains", *Journal of World Prehistory*, Vol. 17, No. 4: 395-448.

Wright, H.T.

1994 "Prestate Political Formations". In *Chiefdoms and Early States in the Near East: Organizational Dynamics of Complexity*, edited by G. Stein and M.S. Rothman, 67-84. Madison: Prehistory Press.

Daryace, T.

2009 *Sasanian Persia: The Rise and Fall of an Empire*, London: Tauris.

Cover design and Logo: Nina Rezaei

Contact us:

<http://jinm.irannationalmuseum.ir/>
irannationalmuseumjournal@gmail.com
www.irannationalmuseum.ir

Address:

No.1, Professor Rolin St., Siy-e Tir St., Emam Khomeini Ave, Tehran, Iran.

Phone: +98 021 66702061-5